

List Dedykacyjny

W liście dedykacyjnym z lipca 1839 roku Słowacki poświęca Balladynę swojemu przyjacielowi – Zygmuntowi Krasińskiemu. Tłumaczy w nim koncepcję utworu, nawiązując okazjnie do starożytnego poety Homera. Opowiastką o dawnym liryku wyjaśnia prywatne obawy, co do odbioru dramatu przez krytykę, obecne i przyszłe pokolenia

Akt 1

Bogaty panicz - Kirkor zjawia się w chacie Pustelnika, by zasięgnąć rady dotyczącej swego ożenku. Mędrzec sugeruje mu, by nie brał panny z bogatego rodu, ale prostą wiejską dziewczynę. Opowiada o swojej detronizacji i przedstawia się jako były władca – Popiel III – posiadacz cudownej korony Lecha. Nawiedza go również Filon – poszukiwacz ideału kobiety.

Nad wodami Gopła budzi się nimfa wodna – Goplana i zwierza się dwóm diablkom: Chochlikowi i Skierce z miłości do człowieka – Grabca. Amant Goplany nie stroni od alkoholu i dobrego jadła, a ponadto podkochuje się w jednej z córek Wdowy – Balladynie i ani myśli o związku z „królową fali”. Goplana obmyśla podstępny plan zatrzymania niefrasobliwego młodzieńca i wysyła sylfy, by „pokrzyżowały” plany kilku osobom.

W ten sposób Kirkor, ze złamanym w powozie kołem, trafia do domostwa ubogiej matki. Tutaj poznaje dwie piękności – Alinę i Balladynę, a diabelskie duszki sprawiają, że zakochuje się w obu. Nie wie, jak rozstrzygnąć sercowy dylemat. Wdowa, za podszeptem Skierki, „wpada” na pomysł zorganizowania „konkursu” zbierania leśnych owoców – malin. Dziewczyna, która szybciej napełni dzban, zostanie żoną panicza. „Zawody” mają odbyć się rankiem następnego dnia.

Akt 2

Chochlik, mimo zaleceń, Goplany „dopuścić” do spotkania Grabca z Balladyną. Zakochana boginka za karę zamienia niewiernego hulakę w wierzbę płaczącą. Alina i Balladyna zrywają w lesie maliny. Balladyna, pragnąc zostać żoną Kirkora, zabija młodszą siostrę. Zbrodnia zostawia na jej czole znamię – krwistą plamę.

Dziewczyna, przerażona swoim czynem, wraca na miejsce zabójstwa. Wtedy głosem zamordowanej przemawia do niej Goplana, lecz umysł zbrodniarki przywykł już do haniebnego postępku. Nie wierzy nimfie, że to tylko zły sen, z którego jeszcze można się obudzić. Powraca do oczekujących na nią narzeczonego i matki. Okłamuje Wdowę, że Alina uciekła z nieznanym mężczyzną. Przybywają swaty i drużki. Balladyna zostaje żoną Kirkora. Martwą Alinę zauważa Filon. Zachwyca się urodą zmarłej.

Akt 3

„Odczarowany” Grabiec pojawia się w miejscu, gdzie niegdyś stał dom Wdowy i jej dwu córek, ale chaty już nie ma. Zostały po niej garście popiołu. Matka i córka przeprowadziły się do zamku. Świeżo poślubiony małżonek Balladyny musi nagle wyjechać. Zostawia żonę w towarzystwie sługi – rycerza Fon Kostryna. Sam tymczasem udaje się do lasu, do Pustelnika, by „obejrzeć” koronę Lecha. Przybywa tu także Filon, z nadzieją, że mędrzec przywróci życie jego zabitej kochance.

Starca odwiedza również Balladyna. Pragnie kupić od niego „przepis” na „wywabienie” szkarłatnej plamy z czoła. Pustelnik odkrywa jej tajemnicę i nakazuje przywołać imię zmarłej siostry, a wtedy ona ożyje. Zabójczyni nie zgadza się. Ucieka, a po powrocie do zamku żałuje, że podjęła pochopną decyzję odwiedzin mędrca. Sekret Balladyny poznaje Kostryn. Swoją wiedzę zamierza wykorzystać w odpowiednim momencie.

Grabiec, za sprawą Goplany, zamienia się w „dzwonkowego króla”. Głowę wieńczy mu nieopatrznie porzucona przez Pustelnika korona Popielów. Jego poddanymi zostają Skierka, Chochlik oraz świat przyrody. Balladyna każe matce zamieszkać w wieży, by zbyt często nie pojawiała się w zamkowych komnatach.

Tymczasem ona i Kostryn przyjmują „prezent” od Kirkora – zapieczętowaną skrzynię. Przywozi ją Gralon, i powtarzając słowa swego pana, zabrania rozrywać pieczęci. Informuje, że Kirkor wraz z wojskiem zatrzymał się w chacie Pustelnika, niedaleko miejsca, gdzie znaleziono padlinę tura. Kostryn zarzuca Gralonowi kłamstwo i wyzywa go na pojedynek. Balladyna dobywa miecza i zabija rycerza. Od teraz ją i sługę wiąże wspólne morderstwo.

Akt 4

Na zamku Kirkora odbywa się uczta. Gości na niej nawet „król dzwonkowy” – Grabiec. Biesiadnicy opowiadają sobie historie swoich rodów. Balladyna podaje się za prawdziwą księżniczkę. By potwierdzić prawdziwość swoich słów, wyrzeka się matki i wypędza ją z twierdzy. Na zewnątrz szaleje burza, ale córka jest bezwzględna.

Książęcy goniec zawiadamia zebranych, że dzielny Kirkor dokonał zwycięskiej wyprawy i zabił „krwawego” Popiela IV. Okrzyknięto go królem, ale on wyrzekł się tej dostojnej funkcji i zapowiedział rychłe przybycie prawowitego monarchy.

Pojawia się cień zamordowanej Aliny, a tajemnicze echa nucą pieśń o leśnej zbrodni. Grafini omdlewa. Kirkor dowiaduje się od Pustelnika o kradzieży cudownej korony. Przysięga oczekiwać zbrojnie oszusta, który zjawi się w Gnieźnie z przywłaszczonym insygnium władzy. Starca odwiedza wygnana Wdowa. Mimo próby samobójczej żyje, choć niestety niczego nie widzi. Burzowy grom wypalił jej oczy. Popiel III obiecuje, że gdy tylko odzyska tron, odnajdzie staruszkę i jej wyrodną córkę. Tę zamierza surowo ukarać.

Balladyna i Kostryn chcą przejąć koronę Lecha. Balladyna zabija śpiącego Grabca, a sługa odnajduje koronę. Kochanek Balladyny i jednocześnie ojciec jej przyszłego dziecka (Fon Kostryń) nakazuje odpocząć swojej „lwicy”. Nazajutrz przed nimi „bojowe zadanie” – próba zdobycia Gniezna.

Akt 5

Goplana, przerażona biegiem wypadków, odfruwa z kluczem żurawi na północ. Za swoją panią podążają Skierka i Chochlik. Kirkor walczy z anonimowym nieprzyjacielem – „samozwańcem”. Żołnierze grafa, przekupieni przez tajemniczego wroga, przechodzą na stronę intryganta. Kirkor ginie podczas walk.

Nowym królem zostaje Balladyna. Przyszłego władcę gnieźnieńscy posłowie witają chlebem i solą. Balladyna zatrutym nożem kroi bochen na pół. Zatrutą częścią częstuje „wspólnika” – Kostryna. Ten pada martwy.

Przed koronacją monarchini ma wydać wyroki i rozstrzygnąć sprawy sądowe. Pojawia się trzech oskarżycieli: lekarz – w sprawie otrucia Kostryna, Filon – z zarzutem zabicia jego ukochanej i niewidoma Wdowa – w kwestii niegodziwej córki, która wypędziła ją z zamku. Za każdym razem królowa wydaje wyrok śmierci – są to wyroki na nią samą, ponieważ to ona dopuściła się tych karygodnych czynów. Zostaje rażona piorunem. Przebieg „dochodzenia” umieszcza w „historycznych aktach” dziejopis Wawel.